

AIESOPIMUS

**Keski-Savon seudun liikennejärjestelmän
kehittämisestä vuosina 2026–2029**

Työryhmän hyväksymä luonnos, helmikuu 2026

1. SOPIJAOSAPUOLET

Tämä aiesopimuksen päivitys on tehty seuraavien osapuolien välille:

Joroisten kunta
Leppävirran kunta
Pieksämäen kaupunki
Varkauden kaupunki
Navitas Kehitys Oy

Etelä-Savon maakuntaliitto
Pohjois-Savon liitto
Itä-Suomen elinvoimakeskus
Pohjois-Savon hyvinvointialue
Etelä-Savon hyvinvointialue

2. TAUSTA JA TAVOITTEET

Tämä aiesopimus on sopijaosapuolten yhteinen näkemys Keski-Savon liikennejärjestelmän kehittämisestä sekä lähivuosina toteutettavista ja edistettävistä toimenpiteistä. Vuonna 2007 valmistuneen liikennejärjestelmäsuunnitelman ohella tämän aiesopimuksen keskeisenä lähtökohtana on vuonna 2023 hyväksytty Itä-Suomen liikennestrategia, maakunnalliset liikennejärjestelmäsuunnitelmat ja valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma.

Aiesopimuksen päivityksessä on huomioitu kuntien käynnissä olevat valtuustokauden strategiatyöt. Liikenne ja saavutettavuus ovat vahvasti esillä kuntastrategioissa, vaikka ne sisältyvät usein osaksi laajempia teemoja, kuten elinvoiman, hyvinvoinnin ja matkailun kehittämistä. Tämä korostaa liikennejärjestelmän merkitystä osana kuntien kokonaisvaltaista kehittämistä.

Seudulla tehtävää liikennejärjestelmän kehittämistyötä koordinoi ja kehittää sopijaosapuolten edustajista koostuva Keski-Savon liikennejärjestelmätyöryhmä. Työryhmälle annetaan sopijaosapuolten valtuutus tässä aiesopimuksessa mainittujen hankkeiden ja toimenpiteiden edistämiseen sekä toimenpiteisiin liittyvän vuorovaikutuksen koordinointiin. Työryhmän toimintaa kehitetään jatkuvasti yhteistyössä kaikkien Itä-Suomen kaupunkiseutujen kesken. Vuonna 2025 on sovittu mm. puheenjohtajuuden kierrättämisestä, lähikokousten lisäämisestä ja uusien jäsenten perehdyttämisestä.

Sopijaosapuolet sitoutuvat toimivaltansa ja käytettävissään olevien resurssien puitteissa toteuttamaan ja edistämään hankkeiden ja toimenpiteiden toteutumista. Kunkin toimenpiteen rahoitusjaosta sovitaan erikseen sen toteutuksen yhteydessä. Toimenpiteiden toteuttamiseen voi osallistua myös sopimuksessa mainitsemattomia osapuolia.

Tämä sopimus on jatkoa vuosille 2021–2025 ajoitetulle aiesopimukselle. Sopimus on toiminut runkona seudullisen liikennejärjestelmätyöryhmän toiminnalle. Työryhmä on käynnistänyt kehittämishankkeita ja seurannut tavoitteiden toteutumista sekä jatkuvan arkityön että erillisten kehittämishankkeiden kautta. Sopimuskauden aikana tapahtuneet toimintaympäristön muutokset (mm. pandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, Heinäveden siirtyminen osaksi Joensuun seutua) ovat vaikuttaneet merkittävästi toimenpiteiden tarpeeseen ja niiden edistämismahdollisuuksiin erityisesti vesikuljetusten ja matkailuliikenteen osalta. **Alueen elinvoiman tukemiseen ja saavutettavuuden parantamiseen liittyvä edunvalvonta on onnistunut seudun kannalta erittäin hyvin. Kävelyn ja pyöräilyn edistämistoimenpiteet ja liikenneturvallisuussuunnitelmien päivitykset on toteutettu sopimuksen mukaisesti.** Joukkoliikenteen käytön helpottamisessa merkittävä toimenpide on ollut Pieksämäen aseman seudun kehittämishanke, mutta muuten toimenpiteet ovat edenneet heikosti.

Työn lähtökohtana toimivat Itä-Suomen liikennestrategian tavoitteet, joista seudullisen työn kautta viedään tällä aiesopimuskaudella käytäntöön erityisesti seuraavassa korostettuja tavoitekohtia.

Itä-Suomen liikennestrategian tavoitteet:

PÄÄMÄÄRÄT	PAINOISTEIKSI VALITUT TAVOITTEET
Toiminta- ja kehittymismahdollisuuksia elinkeinoelämälle	- Energiahuollon ja metsäteollisuuden kuljetukset turvaavat häiriöttömän tuotannon - Kuljetuksiin käytetään kustannustehokkaita ja vähäpäästöisiä vaihtoehtoja - Logistiikkayhteistyön ja kuljetusten yhdistämisen avulla lisätään tehokkuutta ja kestävyttä - Toimivat yhteydet tukevat kansainvälistä yritystoimintaa
Houkuttelevia vaihtoehtoja liikkumistarpeisiin	- Tietoliikenneyhteydet mahdollistavat etätyöskentelyn sekä digitaalisten palveluiden käytön - Joukkoliikenne palvelee säännöllistä liikkumista kaupunkiseuduilla sekä suurimpien taajamien ja keskustaajamien välillä - Pyöräily on sujuvaa ja houkuttelevaa erityisesti taajamissa sekä niiden lähialueilla - Kattava lataus- ja tankkausinfra mahdollistaa siirtymisen vähäpäästöisempiin käyttövoimiin
Saavutettavuutta turvallisesti ja kestävästi	- Edistämme päästöttömän liikenteen edellytyksiä alueellamme - Parannamme selkeillä liikkumisympäristöillä turvallisuutta ja vähennämme riskiä joutua onnettomuuteen eri liikkumismuodoilla - Kehitämme turvallista liikkumiskulttuuria ja vastuullista liikennekäyttäytymistä - Edistämme alueiden välistä sekä kansainvälistä saavutettavuutta

3. TOIMENPITEET

1. Henkilökuljetusten kehittäminen

Alueen hyvinvointialueet ovat kilpailuttaneet vuonna 2025 henkilökuljetuspalvelut yhteistyössä neljän alueen kesken. Mukana olivat Keski-Suomi, Pohjois-Savo, Eloisa (optio) ja Siun sote (optio). Yhteistyön avulla tuotetaan yhteistyöalueen kattavat hinnoittelut sekä yhtenäiset välityksen, asiakasmatkaohjeistuksen ja raportoinnin ohjausjärjestelmät. Hankintamenettelyssä on huomioitu ns. matkabudjetti, joka mahdollistaisi esimerkiksi yhteistyön tiivistämisen alueen joukkoliikenteen tai palveluliikenteen kanssa. Tätä on jo osittain sovellettu Jyväskylän seudun joukkoliikenteessä.

Pohjois-Suomen yhteistyöalueella kootaan parhaillaan nykyistä kattavampaa tietopohjaa julkisesti tuetuista kuljetuksista eli parempaa kuvaa niiden tosiasiallisesta kysynnästä ja tarjonnasta. Kattavamman tietopohjan avulla on mahdollista kehittää julkisesti tuettuja kuljetuksia ja laskea erilaisten kehittämismallien säästöpotentiaali todelliseen tietoon perustuen. Tietopohjan avulla on mahdollista esimerkiksi arvioida potentiaalia kuljetusten yhdistämiseksi sekä mahdollisuuksia kutsu- ja joukkoliikenteen parempaan hyödyntämiseen.

Keski-Savossa tarkastellaan aiesopimuskaudella joukkoliikenteen hyödyntämistä SOTE-kuljetuksissa sekä asiointi- ja palveluliikenteiden roolia ja kustannusjakoa. Samassa yhteydessä tarkastellaan, miten voitaisiin varmistaa taksien saatavuus haja-asutusalueilla. Mahdollisesta seudullisesta toimenpiteestä ja toteutusmallista

sovitaan tarkemmin aiesopimuskauden lopulla. Mukana toimenpiteen määrittämisessä ja mahdollisessa toteutuksessa ovat hyvinvointialueet, kunnat sekä mahdollisesti myös Traficom ja KELA.

2. Joukkoliikenteen solmupisteiden kehittäminen

Joukkoliikenteen vuoromäärät ja liikennöintiajat riippuvat rahoituksesta, johon ei ole tällä aiesopimuskaudella odotettavissa merkittävää kuntien tai valtion tasokorotusta. Seudullisessa liikennejärjestelmätöössä on siten päätetty painottaa tällä aiesopimuskaudella joukkoliikenteen toimintaedellytysten kehittämistä. Asemanseudun kehittämishanke on parantanut merkittävästi joukkoliikenteen olosuhteita Pieksämäellä. Varkaudessa sen sijaan tilanne on haastava.

Varkaus on yksi Itä-Suomen joukkoliikenteen keskeisistä solmukohdista ja pitkämatkaisen linja-autoliikenteen toimijoiden uudenlainen yhteistyö lisää Varkauden merkitystä vaihtopisteenä. Varkauden matkakeskuksella on keskeinen rooli myös seudullisen joukkoliikenteen palvelutason kannalta. Matkakeskuksessa tulisi olla riittävät palvelut (lämmin odotustila, liityntäpysäköinti jne.) niin seudullisen kuin pitkämatkaisen joukkoliikenteen käyttäjille.

Varkauden matkakeskuksen kehittämiseksi on perustettu työryhmä, jossa ovat edustettuina kiinteistön omistajat (kaupunki, VR, Matkahuolto). Työryhmän tehtävänä on pohtia matkakeskuksen jatko ja tulevaisuus. Seudullinen liikennejärjestelmätöoryhmä seuraa työryhmän tuloksia ja tukee työtä tarvittaessa esimerkiksi liikennejärjestelmätasoisin tarkasteluin tai toimenpitein. Työryhmä tuottaa myös tarvittaessa perusteluaineistoa liikenteen näkökulmasta.

Joroisilla ja Leppävirralla tarkastellaan keskustojen pääpysäkkejä ja valtatie 5 varren pysäkki-infrastruktuurin kehittämistarpeita niin pitkämatkaisen kuin seudullisen joukkoliikenteen matkaketjujen näkökulmista. Tarkasteluissa otetaan huomioon mm. liityntä- ja saattoliikennepysäköintitarpeet. Toimenpiteet tarkennetaan vuonna 2027, kun joukkoliikenneasioiden organisointi ja kansalliset linjaukset ovat tarkentuneet. Toimenpiteiden tarkennukseen ja toteutukseen osallistuvat ainakin elinvoimakeskus ja kunnat. Mukaan töihin kytketään myös tarvittavin osin Traficom.

3. Poikittaisen henkilöjunaliikenteen kehittäminen

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom on julkaissut selvityksen ”Henkilöliikenteen raidemarkkinat ja palvelut Suomessa 2030-luvulla”. Selvityksen tarkoituksena on lisätä valtioneuvoston tietopohjaa suunniteltaessa henkilöjunaliikenteen järjestämistä 2030-luvulla. Alueella on laadittu selvitykset liittyen sekä Pieksämäen ja Parikkalan että Pieksämäen ja Joensuun väliseen raideliikenteeseen.

- Pieksämäki-Savonlinna-Parikkala-selvityksessä ensimmäisen vaiheen (2020-luku) toimenpiteet painottuvat Savonlinna-Parikkala-välille.
- Joensuu-Varkaus-Pieksämäki-ratayhteyden kehittämistoimenpiteinä esitetään sähköistystä ja ennen sähköistyksen valmistumista kalustoinvestointeja 2030-luvun alkupuolen junaliikenteen turvaamiseksi.

Molemmilla yhteysväleillä on kyse kaukojunaliikenteestä tai sen liitynnöistä. Pieksämäki-Varkaus-Joensuu-välillä kyse on henkilöjunaliikenteen jatkuvuuden turvaamisesta ja palvelutason parantamisesta. Savonlinnan suunnan osalta kyse on mahdollisesta henkilöjunaliikenteen käynnistämisestä.

Keski-Savon liikennejärjestelmätyöryhmä seuraa valtakunnallisen raidereformin etenemistä. Tarvittaessa otetaan kantaa ja tuotetaan täydentäviä tarkasteluja seudun näkökulmasta tiiviissä yhteistyössä Joensuun ja Savonlinnan seutujen sekä maakunnallisten liikennejärjestelmätyöryhmien kanssa. Keski-Savon liikennejärjestelmätyöryhmän rooli painottuu tiedon tuottamiseen ja seudun tarpeiden esiin tuomiseen.

4. Seudullinen liikenneväylien korjausvelan hallinta

Liikenneinfran korjausvelka on merkittävä haaste. Nykyisen väyläverkon ylläpito ei saa riittävästi huomiota tai rahoitusta, vaikka sen merkitys kuntalaisten arjessa on keskeinen. Useissa kunnissa on tehty tai ollaan tekemässä korjausvelkaan liittyviä selvityksiä, mutta menetelmät ja tiedon hyödyntämistavat vaihtelevat.

Käynnistetään liikenneinfran korjausvelan hallintaan seudullinen yhteistyö, jonka puitteissa:

- Kootaan yhteen kuntien nykyiset ja aiemmat väyläverkon korjausvelkaselvitykset (otetaan huomioon Väyläviraston vähäliikenteisen maantieverkon luokitus-työ). (2026)
- Selvitetään rahoitusmahdollisuudet. (2026)
- Järjestetään vertaisoppimistilaisuudet, joiden pohjalta laaditaan yhteinen toimintasuunnitelma. (2027)
- Kuvataan seudullinen väyläverkon korjausvelan hallinnan pitkän tähtäyksen etenemispolku. (2027–2028)
- Laaditaan faktoihin perustuva viestintämateriaali kuntalaisille liikenneverkon kunnosta ja sen merkityksestä. (2028)

5. Kuljetusten ja logistiikan kehittämistoimenpiteet

Vuonna 2026 käynnistetään Itäisen Suomen logistiikkaselvityksen päivitystyö. Työ toteutetaan yhteistyössä itäisen suomen elinvoimakeskusten ja maakuntien liittojen kesken. Keski-Savon liikennejärjestelmätyöryhmä osallistuu tiiviisti selvitystyön laadintaan ja ottaa kantaa kehittämistarpeisiin seudun näkökulmasta. Päivitystyön pohjalta tarkennetaan esimerkiksi Varkauden satamien mahdollisia kehittämistoimenpiteitä, raskaan liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluverkkoon liittyviä toimenpiteitä sekä muita seudun elinkeinoelämän kannalta keskeisiä liikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteitä.

Alueen elinvoiman tukeminen ja saavutettavuuden parantaminen edellyttävät liiksäksi toimenpiteitä, joista ei tehdä päätöksiä seututasolla. Seudun kuntien tunnistamia, edunvalvontaa edellyttäviä toimenpiteitä ovat:

- Vähäliikenteisen maantieverkon kunnossapidon parantaminen
- Vt 5 ja vt 23 parantaminen
- Savon radan välityskyvyn parantaminen
- Raakapuun kuormausverkon kehittäminen
- Liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien edistäminen
- Tietoliikenneyhteyksien kehittäminen

Lisäksi seudulla on useita pääväyläverkon ulkopuolella sijaitsevia parantamistarpeita (mm. Riikinnevan yhteys), joita edistetään erillisrahoituksella.

4. SEURANTA JA SOPIMUKSEN PÄIVITTÄMINEN

Aiesopimuksen toteutumisen seurannasta vastaa Keski-Savon liikennejärjestelmätyöryhmä. Työryhmä laatii kerran vuodessa tilannekatsauksen sopimuksen toteutumisesta sekä tarkistaa, vastaako aiesopimus edelleen seudun yhteistä tahtoa ja tarvitaanko siihen muutoksia. Oleelliset muutokset hyväksytetään sopijaosapuolilla, mutta pienistä muutoksista sovitaan liikennejärjestelmätyöryhmässä. Sovitut muutokset ja niiden perustelut kirjataan. Ennen aiesopimuskauden päättymistä sovitaan uuden aiesopimuksen valmistelusta ja varmistetaan kytkentä muuhun liikennejärjestelmän kehittämiseen liittyvään suunnitteluun.

Aiesopimuskaudella keskustellaan seudullisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivittämistarpeesta. Erityisesti esille on noussut tarve kehittää yritysten kanssa toteutettavaa vuorovaikutusta. Myös toimintaympäristön muutokset voivat nostaa esiin tarpeen tehdä kattavampi liikennejärjestelmätarkastelu laajassa vuorovaikutuksessa seudun toimijoiden kanssa.

5. SOPIMUKSEN KÄSITTELY JÄ HYVÄKSYMINEN

Sopimusluonnoksen pohjalta on järjestetty keskustelutilaisuudet seudun kuntien teknisten lautakuntien jäsenille loppuvuodesta 2025. Sopimuksen sisältö on hyväksytty seudun liikennejärjestelmätyöryhmän kokouksessa 16.2.2026. Sopijaosapuolet käsittelevät sopimuspäivityksen omissa organisaatioissaan. Päivitystä ei ole tarpeen hyväksyttää sopimusosapuolten allekirjoituksin.